

PARTEA ÎNTÂI

Lumea, lumea aceea de văi și vâlcele, de piscuri și munți, de pășuni și râuri, lumea aceea, care fusese imensă până atunci, devenea tot mai mică.

XUAN BELLO,
Istoria universală a satului Paniceiros

*O să plec de-acasă,
O să plec din sat,
Măslinii cenușii
O să-i las în urmă.*

*O să plec de-acasă
Pe-un drum bătut de vânt,
Poate voi da de furtună,
Poate doar de vreme rea.*

MARIA DEL MAR BONET,
O să plec de-acasă

TIMP DE O SĂPTĂMÂNĂ n-au deschis ușa celulei decât ca să mai azvârle înăuntru și alte femei. De când luptătorii din Rezistență aruncaseră în aer nodul feroviar de la Briva, naziștii erau înnebuniți de furie și arestau pe capete. Nu ne mai lăsau să ieșim în curte și ne aduceau supa la intervale tot mai lungi. Eram unsprezece femei claie peste grămadă într-o celulă de trei persoane și ne temeam de ce era mai rău. Într-o dimineață întunecoasă de ianuarie, 1944, ne-au poruncit să ne strângem catrafusele. Venise momentul să ne mute din închisoarea din Limoges într-un alt loc, încă necunoscut.

Am lepădat pătura pe care-o țineam în spate și mi-am pus haina, apoi mi-am dezlegat batista cu care-mi legasem mandibula, pe care mi-o fracturaseră în bătaie, în timpul unui interogatoriu, cu câteva zile în urmă.

– O să-ți fie bine fără batistă? m-a întrebat Tití.

– Nu știu, dar vreau să arăt bine, am zis, susținându-mi cu o mână falca.

Am apucat valiza, pe care-o țineam închisă. Nu mai aveam alte lucruri.

Ne-am adunat afară vreo cincizeci de femei abătute și leșinate de foame. Eram moarte de frig, iar afară picura. Mă gândeam la Albert. Zi de zi ieșea câte-un convoi pe porțile închisorii și mă temeam că l-au dus altundeva, căci nu mai știam nimic de el de zile-n șir. Timpul trecea, pe noi ne țineau acolo, în ploaie, iar așteptarea asta părea să nu se mai termine.

A apărut SS Meier, defilând prin fața noastră cu ținuta aceea falnică și îngâmfată a tuturor naziștilor. Ne-a zis la revedere, anunțându-ne că vom face o călătorie foarte lungă cu trenul și că vom ajunge într-un loc unde ne vom simți foarte bine, ca la casa de odihnă și tratament. I-a întins mâna unei prizoniere, dar aceasta a rămas nemișcată. S-a întors spre cea de lângă ea, care însă și-a încrucișat mâinile la spate. Avea capul plecat și probabil că tremura de frică, dar noi, cele care eram în

spatele ei, am văzut gestul ei și i-am urmat exemplul. SS Meier a rămas cu mâna întinsă, în fața a cincizeci de femei care nu-l băgau în seamă. Eu mă prăpădeam de răs în sinea mea. Am simțit o mare satisfacție și-am mers apoi cu destul curaj la gară, unde ne-au urcat pe toate cu forța într-un vagon de tren.

Mi-am închipuit că va fi o călătorie grea și am privit în urmă, pentru prima oară. Acolo, între acele femei care-mi erau fie prietene, fie necunoscute care împărțeau același destin ca și mine, mă simțeam foarte singură. Eram un grup mare, ne aveam unele pe altele, dar fiecare dintre noi era singură.

Trenul mergea, iar eu am închis ochii, am tras aer în piept și mi-am închipuit că pot să-mi las în urmă corpul, să mă desprind, să ies prin tavanul vagonului și să mă înalț în slava cerului, iar apoi să urmez în zbor linia de tren, spre sud, spre patria mea. Am traversat așa, în zbor, toată Franța și m-am oprit la munții Pirinei. Am revăzut lungul șir de oameni care apucaseră calea exilului. Am văzut bătrâni, femei, copii și chiar și capre răzlețe. Sfârșiți de oboseală, lăsau în urmă o viață întreagă. Pe drumul pe care-l lăsau în urmă se înșirau saltele, paturi, coșuri, damigene, boccele, o masă, un dulăpior, căruțe gemând de boarfe, bietul catâr...

În Catalonia, primul loc în care ne-am oprit a fost Darnius. M-am întâlnit cu tata, care cobora de la munte și ne-am îmbrățișat cu multă căldură, înconjuțați din toate părțile de copii înveliți în pături colorate. Îmi venea să plâng, așa că l-am lăsat și-am pornit mai departe. Mă grăbeam să ajung la Guiamets.

Cerul era de un albastru limpede, intens, cum numai în regiunea Priorat poți să vezi. Era așa de limpede și de albastru, că mă orbea. Deși era iarnă, am văzut cu ochii minții podgoriile de viță-de-vie în toată splendoarea, așa cum arată ele la sfârșitul verii. Șiruri după șiruri de butuci de vie și o mulțime de țărani, femei și copii ieșiți la culesul strugurilor. Puteam să-i aud vorbind, apoi cântând. Când am ajuns în sat, am vrut să merg mai întâi acasă, dar, fiindcă mă gândeam la primele mele amintiri, ceva m-a făcut să mă îndrept spre casa mătușii.

Mătușa Providència n-a avut copii, dar la ea acasă ne adunam toți nepoții. Era o femeie simpatică și muncitoare, care își susținea toți frații. Era verișoara tatălui meu, dar se purta cu mine ca și cu o nepoată. De cum mă trezeam, mă așezam pe masă, bătând din picioare și mă uitam la ea.

– Neus, azi te duci acasă, m-a anunțat mulțumită, măsurându-mă din cap până-n picioare. Apoi și-a văzut de treabă, fără să aștepte vreun răspuns.

Deși abia așteptam să mă întorc acasă, mi-a venit să plâng când am auzit-o. Cu mișcări repezi și decise, a întetit focul și mi-a pregătit micul dejun. Eu stăteam tot acolo, bătând din picioare.

Mereu îmi făcea plăcere să merg la mătușa, dar atunci mă pomenisem cu ea că vine să mă ia de acasă. Mama îmi pregătise o boccea cu lucruri și o așteptaserăm toți, mama, tata, bunica și cu mine; pe fratele meu Lluís îl trimiseseră la familia Vallès. Era anul 1922, eu aveam șapte ani și înțelegeam că ceva nu era în regulă, deși n-am pus întrebări.

Mama mi-a spus că Lluïsa era bolnavă și că trebuia să mă trimită să stau câteva zile cu mătușa, ca să nu iau și eu boala. M-am gândit că n-o să moară, că o copilă de șapte ani nu poate să-și îngroape două surori una după alta, așa că le-am cerut s-o facă bine cât mai repede, fiindcă încă nu era frig și puteam să ne jucăm împreună pe stradă.

Lluïsa cea mare murise de meningită pe când Lluís avea opt ani și eu patru. N-aveam poze cu ea și mi-o aminteam ca prin vis. Era mai mult o senzație de așteptare decât o prezență.

Zilele treceau, iar pe mine mă apuca disperarea, pentru că nu mă lăsau s-o văd pe Lluïsa cea mică. Epidemia de variolă se întinsese în tot satul Guiamets, dar eu stăteam bine la mătușa acasă, unde se mai aciuseră și alți verișori.

M-am tot gândit cum să fac și, într-o bună zi, am fugit de acasă. Mi se spunea drăcușor și zvârlugă, pentru că eram isteată, n-aveam stare și-mi plăcea să umblu mai mult desculță. Mătușa Providència îmi zicea că sunt ca o prună brumărie: „Prună, prunișoara mea.”

Am fugit de la mătușa ca să ajung la mine acasă. Voiam să spionez de la intrarea în frizerie, dar când am ajuns la ușă am auzit cum trăgea cineva zăvorul și-am fugit să mă ascund. A ieșit tata, care ducea pe

umeri ceva învelit într-un cearceaf. Mama a rămas în ușa, mută, nemișcată, în vreme ce tata dispărea în josul străzii.

Am luat-o la goană pe ulița de jos, în vreme ce el mergea pe cea de sus și l-am urmărit așa, de departe. Mergea foarte încet; poate se îmbolnăvisese și el. La un moment dat am încetat să-l mai urmăresc pentru că s-a terminat strada. El a ieșit din sat, iar eu l-am urmărit cu privirea, lipită de zidul unei case. Se făcea tot mai mic. Așa mic l-am păstrat în amintire. A intrat în cimitir, iar eu am zbughit-o înapoi spre fustele mătușii Providència.

Zilele treceau, dar nimeni nu venea să mă ia înapoi acasă, așa că am fugit iar. De data asta ușa frizeriei era deschisă, dar nu era nimeni înăuntru. Am auzit zvon de voci de la etaj și-am urcat tiptil să văd ce se întâmpla. Vocile se auzeau din dormitorul meu.

– Nu vedeți că pierdeți vremea pe-aici? N-am nevoie decât de o singură persoană să stea cu mine, spunea o voce răgușită.

– Și nu ne vrea pe noi, o vrea pe nepoată-sa.

– Nu vă mai certați, nu e cazul acum.

– Duceți-vă după fată, ca să aibă și ea liniște, a zis o femeie cu voce blândă.

– Neus nu are voie în casă; mă opun, a zis mama, cu o voce hotărâtă.

Nu m-am putut abține să nu arunc o privire în camera mea. Nu pricepeam ce făceau toate femeile acelea la mine în cameră și de ce nu auzeam deloc vocea bunicii. Erau cinci sau șase femei acolo. Mama se uita pe geam, iar celelalte ședeau pe scaune în jurul patului și bodogăneau. Bunica zăcea în pat, dar chiar în clipa aceea a întors capul și m-a văzut. Mi-a zâmbit și i-am zâmbit. Apoi s-a lăsat tăcerea. Eu încremenisem, fascinată de privirea ei calmă. Mi-era teamă că or să mă certe, mă gândeam că trebuia să fug înapoi la mătușa Providència, dar tot ce puteam face era s-o privesc pe bunica, așa de senină și de liniștită.

Mama m-a înșfăcat ca un fulger, m-a târât în stradă și m-a strâns în brațe cum nu mă mai strânsese niciodată până atunci. Simțeam cum oasele îmi intră în pieptul ei și m-am simțit mititică, eu care voiam să fiu mare.

Carme Martí

Am mers înapoi la mătușa și m-au trimis sus, în camera mea. Deși am ciulit bine urechile, jos se vorbea încet, așa că n-am reușit să aud tot ce-și spuneau.

Tata nu voia să mă întorc acasă decât după ce avea să aerisească bine. Avea de gând să și zugrăvească. Tata știa să facă de toate. Era fermier, frizer, zugrav și felcer.

Am străbătut cele trei străzi până acasă de mână cu mătușa mea, simțindu-mă de parcă străbăteam întreaga lume. Mama m-a primit în felul ei obișnuit, sobru și corect. M-a pus la masa pe care mă așteptau un pahar de lapte de capră și o farfurie cu o felie de pâine și-o bucată de slănină afumată. În vreme ce mama și mătușa stăteau de vorbă, eu m-am luat cu felia aceea de pâine: m-am apucat să fac cocoloașe, fiindcă știam că mamei nu-i plăcea deloc treaba asta. Făceam niște cocoloașe tari, apoi le mâncam. Din discuția lor am înțeles că trebuia să fim puternice, să ne sprijinim una pe alta.

Tata avea să vină și el acasă de la câmp, pe înserat, însă deocamdată soarele era tot sus pe cer.